

Hidronimija laktaške Župe

Izvršene su strukturalno-semantička i motivaciona analiza 118 hidronima sa područja laktaške Župe. Podjelom hidronima na jednočlane i dvočlane uočena su tri tvorbeno modela – prosti i izvedeni hidronimi te imeničke sintagme – od kojih je posljednji najproduktivniji. Pored toga, utvrđeno je da su, u pogledu motivacije, najfrekventniji hidronimi izvedeni od antroponima (naročito patronima). Popis hidronima dat je u registru.

Uvod

Župa je dio opštine Laktaši na desnoj obali rijeke *Vrbas*. njene granice nisu precizno utvrđene (radi se o prirodno-geografskoj, a ne o administrativnoj cjelini), ali se smatra da ona na istoku graniči sa prnjavorskom opštinom, na sjeveru sa opštinom Srbac, dok je sa zapada i juga omeđena tokovima *Vrbasa* odnosno *Vrbanje*. Hidrografska mreža ove oblasti izuzetno je gusta, a sačinjavaju je slivovi rijeka *Turjanice* i *Crkvene* te potoka *Gumjere*, *Velike* i *Male rijeke* (svi navedeni tokovi su desne pritoke *Vrbasa*). Specifičan geološki sastav tla (aluvijalni nanosi *Vrbasa* i *Turjanice*, krečnjačka masa sa mnoštvom unutrašnjih šupljina te eruptivne stijene) uslovio je postojanje velikog broja bara, vrela i termalnih izvora.

Građa za ovaj rad prikupljena je u selima Šeškovci, Papažani, Raičevci i Dovići u periodu maj-juni 1997. godine. Dobijeni hidronimski korpus obuhvata 118 jedinica i baziran je uglavnom na obavještenjima informatora. Tamo gdje je bilo potrebno da se izvrši provjera podataka sa terena, korištena je odgovarajuća topografska karta u razmjeri 1:50000. U iste svrhe konsultovan je i katastarski popis za dato područje.

Zbog teritorijalnog prostranstva laktaške Župe, brežuljkastog i šumovitog terena, kao i razbijenog tipa sela koji u njoj preovladava, nije bilo neophodno prikupljati građu za ovaj rad u svim mikroarealima. Nastojali smo da popis hidronima obuhvati slivove najvažnijih vodenih tokova na ovom području.

---

*Jasna Davidović
(1980), Banjaluka,
Braće Mažara 78,
učenica 4. razreda
Gimnazije u
Banjaluci*

Analiza hidronima

Prikupljena hidronimska građa može se interpretirati na više načina. Kao *najkonzervativniji deo onomastikona* (Шћепановић 1997: 70), hidronimi su podjednako interesantni sa tvorbenog, semantičkog i etimološkog stanovišta. To su, kako kaže Z. Pavlović (1994: 9), *nazivi u kojima se sučeljavaju interdisciplinarni elementi, to su vlastita geografska imena sa lingvističkim sadržajem dopunjenim etnografskim i istorijskim činiocima*. Kao takvi, oni zahtijevaju kompleksan analitički pristup, koji bi podrazumijevao interakciju lingvističkih i izvanlingvističkih elemenata u procesu imenovanja. S obzirom na osobenosti posmatranog hidronimskog sistema, smatramo da okosnicu analize treba da čini strukturno-semantički pregled građe kao i određenje motivacije imenovanja.

Strukturalno-semantička analiza hidronima

Prema broju leksema koje ih sačinjavaju, uočavaju se dva tipa hidronima: jednočlani i dvočlani.

Jednočlani hidronimi

Sa stanovišta tvorbe riječi jednočlani hidronimi se mogu podijeliti na proste, izvedene i hidronime nejasne strukture.

1. Prosti hidronimi su apelativi u funkciji onima. Razlikujemo dva tipa: (a) geografski apelativi (nomina geographica): *Bare, Vrela, Ilidža, Jezera, Jezero, Kanal, Rijeka*; (b) apelativi s prenesenim značenjem (nomina metaphorica): *Lada, Ostruge*.

U prvu kategoriju ubrajaju se apelativi s primarnim značenjem prirodnih vodenih objekata. Oni se javljaju u funkciji hidronima u najmanje dva slučaja:

- kad ne postoji neka specifična osobina koja bi predstavljala motiv za drugačije imenovanje; tada hidronim *prelazi iz apelativnog polja u onomastičko polje, gdje ima funkciju imenovanja* (Šimunović 1972: 2). Primjeri: *Kanal, Rijeka*.
- kad na relativno malom prostoru postoji grupa istovrsnih vodenih objekata koje je potrebno identifikovati i objediniti jedinstvenim nazivom (*Bare, Vrela, Jezera*). Tako imenovana, ta grupa objekata predstavlja orijentir sekundarnog značaja. (Primarnu ulogu u orijentaciji preuzima neki drugi objekat sa izraženijom diferencijacijom u odnosu na okruženje.)

Kod drugog tipa (nomina metaphorica), tvorbeni princip je isti: na apelativ je, eventualno, dodavan gramatički nastavak za množinu. Međutim, situacija na semantičkom planu bitno se razlikuje: hidronimi ovog tipa rezultat su asocijativnih procesa u svijesti nominatora i kao takvi redovno nose prizvuk metaforičkog značenja (*Kriva, Lada*).

2. Izvedeni hidronimi. Nekoliko naziva ovog tipa ima za osnovu apelativ (*Barica, Turija*). Ostatak je izveden od pridjevskih (*Atipovac, Studenac*) odnosno glagolskih osnova (*Zvečak, Sastavci*). njihov nastanak su uslovlila uglavnom dva derivaciona procesa: sufiksacija i promjena prozodijuskog lika osnovne riječi.

U tvorbi hidronima na ovom terenu učestvuju sljedeći sufiksi:

-ava: *Grbava*

-aja: *Krivaja*

-ak: *Zavlačak, Zvečak*

-(j)ak: *Dabrak, Kremenjak, Tikvenjak, Čapljak*

-ci: *Sastavci*

-an: *Buban*

-ac: *Atipovac, Vilenac, Vretenac, Jelovac, Jovovac, Rakovac, Reljevac, Saračevac, Skakavac, Sokolac, Studenac, Cetinac/Cetinjac, Crvenac*

-ena: *Crkvena*

-ija: *Turija*

-ina: *Vinogradina, Vržina, Slatina*

-ica: *Barica, Gakovica, Kamenica, Lidžanovica, Muljavica, Muljarica, Paljevica, Potrevisa, Turjanica*

-ište: *Kalavrašište*.

Najfrekventniji su sufiksi: *-ac* i *-ica*. Pored osnovne funkcije, supstantivizacije adjektiva, sufiks *-ac* unosi u hidronim deminutivno značenje i značenje muškog roda (Павловић 1994). Hidronimi *Vretenac, Sokolac, Cetinac/Cetinjac* nastali su primarnom derivacijom od imeničkih osnova. Od opisnih pridjeva (kvalifikativa) izvedeni su *Vilenac, Studenac, Crvenac*. Patronimička funkcija i označavanje lokacije ostvaruju se derivacijom hidronima iz ličnih imena i apelativa pomoću složenog sufiksa *-ovac/-evac*: *Atipovac, Reljevac; Saračevac; Jelovac; Rakovac*. Od glagolske osnove izveden je hidronim *Skakavac*.

Sufiks *-ica* je pandan sufiksu *-ac* po supstantivizaciji adjektiva. Pored toga, međutim, on unosi *distingciju u odnosu na muški rod od koga se razvija* (Павловић 1994: 158). Tako je npr. hidronim *Lidžanovica* nastao sufiksalsnom modifikacijom oronima *Lidžanovac*.

Analogno sufiksu *-ovac/-evac* kao nosilac posesivnog značenja figurira sufiks *-ovica /-evica*.

Postavlja se pitanje čime je uslovljena tako velika frekventnost ovih dvaju sufiksa u hidronimskom sistemu Župe. Moguća su tri objašnjenja:

a) oba sufiksa široko su rasprostranjena na južnoslovenskom jezickom području (ovo se može sagledati upoređivanjem pojedinačnih mikroareala koji su već bili predmet onomastičkih proučavanja);

b) oba posjeduju širok dijapazon značenja (o čemu je bilo govora);

c) spomenutim sufiksima konkurišu manje produktivni sufiksi (*-an*) ili oni koji su usljed istorijskog razvoja jezika marginalizovani (*-aja, -ava, -ija*).

Promjena prozodijskog lika osnove (u ovom slučaju pridjevske) dala je svega četiri hidronima: *Grbava, Lada, Kriva* i *Pavlovo*.

Jednočlane hidronime nejasnog postanja (*Vrbas, Gumjera, Duler*) nismo mogli svrstati ni u jednu od prethodne dvije kategorije zbog neprozirnosti njihove tvorbeno-semantičke strukture.

Dvočlani hidronimi

Funkcionišu kao imenske sintagme. Leksičko jezgro predstavlja apelativ značenjski vezan za neki vodeni objekat ili njegovo neposredno okruženje, npr. *rijeka, sedra, most*. Zavisni konstituent može biti imenica odnosno pridjev.

Hidronim tipa atributivne sintagme (imenica + imenica), sagledan u sinhronoj ravni, javlja se samo u tri slučaja: *Jezero Krndija, Potok Gumjera, Rijeka Gumjera*. Unutar ovih sintagmi prisutna je svojevrsna semantička interakcija. S jedne strane, apelativi *jezero, potok, rijeka* služe za precizniju distinkciju vodenih objekata; s druge strane, zavisni konstituenti preciziraju značenje osnovne riječi.

Sintagma tipa posesivni genitiv patronima (prezimana) + apelativ najčešći je vid dvočlanog hidronima (*Bilića potok, Đurića rijeka, Rakića vir*). U vezi s tim Marojević (1982: 100) smatra da oblik genitiva singulara u posesivnim sintagmama tipa *Petrovića kuća* po svom poreklu nije ni oblik nominativa duala ni genitiv plurala imenice, već je to rezultat nove interpretacije jezičkog osećanja posle gubljenja prideva na - iz žive upotrebe. Povodom zastupljenosti patronima u ovoj skupini, Šćepanović (1997: 72) primjećuje da se ovako, radi orijentacije, imenuje širi prostor.

Ako je orijentacija primarna funkcija patronimičkih hidronima, funkcija denotacije svojinskih odnosa, tj. distinkcije individualnih porodičnih posjeda, preuzeta je od toponima patronimičkog postanja.

Ovaj tip hidronima preovladava u jednom mikroarealu (slivovi *Gumjere, Crkvene, Velike* i *Male rijeke*) dok je u drugom (sliv *Turjanice*) zastupljen u mnogo manjem broju. Ta pojava može biti pokazatelj dinamike naseljavanja ovog terena u prošlosti.

Kombinacija pridjev + apelativ takođe je jedna od rasprostranjenijih (*Mustina voda, Tutnjevačko vrelo, Crni potok*). Pritom, pridjev može biti opisni – u ulozi kvalifikatora (*crna, velika, zajednički*), ili prisvojni – izveden od antroponima odnosno toponima (*Kukilov, slatinska*).

Pri obrazovanju dvočlanih hidronima u ulozi leksičkog jezgra učestvuju sljedeći apelativi:

- *potok* (×24): *Alijin potok, Bezimeni potok, Bilića potok, Grabovački potok, Danojevića potok, Duboki potok, Đugumov potok, Jelisavčev potok, Karavlaški potok, Kovačev potok, Kraviji potok, Kراسића potok, Kukilov potok, Lovački potok, Popadića potok, Po-*

tok Gumjera, Rogića potok, Sikimića potok, Slatinski potok, Četovejića potok, Flisov potok, Crkvenički potok, Crni potok, Šumanov potok

- rijeka (×10): *Velika rijeka, Golubovačka rijeka, Grotska rijeka, Đurića rijeka, Ercegovačka rijeka, Zajednička rijeka, Mala rijeka, Rijeka Gumjera, Sobanjska rijeka, Suva rijeka*
- voda (×9): *Ajdučka voda, Bukova voda, Jovina voda, Kauriska voda, Markova voda, Milenkova voda, Mustina voda, Novakova voda, Švrakanova voda*
- vrelo (×6): *Amerikančevo vrelo, Vržino vrelo, Jovino vrelo, Milenkovo vrelo, Tutnjevačko vrelo, Švrakanovo vrelo*
- vodica (×2): *Mustina vodica, Ciganska vodica*
- vir (×2): *Rakića vir, Prestašov vir*
- kupalište: *Kneževića kupalište, Rakića kupalište;*
- jezero (u značenju *sakupljalište vode*): *Jezero Krndija*
- bare: *njemčeve bare*
- brod (u značenju *manji pješčani sprud*): *Rakića brod*
- sedra: *Kneževića sedra*
- most: *Berberov most*
- brijeg: *Mašeti brijeg.*

Uočavaju se najfrekventniji apelativi: *potok, rijeka, voda i vrelo*. Kod većine hidronima koje oni grade, zavisni konstituent je imenička odnosno pridjevska izvedenica onimskog postanja.

Upotreba termina *rijeka* u imenovanju vodenih tokova ne zavisi uvijek od dužine toka. U vezi s tim Zvezdana Pavlović (1994: 11) konstatuje da je u narodu ... *gotovo uobičajeno da se i za male tokove upotrebi samo apelativ reka kada se govori o vodenom toku koji protiče u blizini, bez osećanja potrebe za imenovanjem...* U hidronomastikonu Župe terminom *rijeka* se označava i tok koji, iako po dimenzijama bliži potoku, prima veliki broj pritoka ili nastaje od većeg broja vrela (*Sobanjska rijeka*).

Dvočlani nazivi izvora na ovom terenu sadrže apelative *voda, vrelo* ili *vodica*. Osim što se pomoću njih sugerišu veličina i intenzitet izvora, neki od ovih naziva se javljaju u dubletnim parovima kao oznake jednog istog objekta. Tako su registrovani dubleti *vrelo/voda (Jovino vrelo/Jovina voda)* te *voda/vodica (Mustina voda / Mustina vodica)*. U malom broju slučajeva dvočlanom hidronimu s apelativnom komponentom *vrelo* konkuriše jednočlani hidronim eliptičnog karaktera (*Pavlovo vrelo / Pavlovo*).

Moguće je pretpostaviti da se semantička diferencijacija unutar pojedinačnih dubletnih parova javlja samo u onim situacijama kada dolazi do izražaja emotivni stav nominatora prema objektu imenovanja (npr. *vodica* ima hipokoristično značenje u odnosu na emotivno neutralan apelativ *voda*), ili jezička ekonomija (ako se radi o već spomenutom eliptičkom skraćanju *Pavlovo vrelo Pavlovo*).

Analiza motivacije hidronima

Semantička prozirnost većine hidronima sa ovog terena omogućava nam da ispitamo motivaciju njihove tvorbe. U tu svrhu izvršićemo klasifikaciju hidronima prema tome da li su motivisani:

- antroponimima (pojam *antroponim* ovdje ima širu konotaciju pošto se ne odnosi samo na lična imena i nadimke već i na patronime);
  - etnonimima;
  - ljudskom djelatnošću;
  - osobinama vodenog objekta i/ili okolnog terena;
  - toponimima ili drugim hidronimima;
  - geografskim apelativima.
- U posebnu kategoriju svrstaćemo hidronime nejasne motivacije.

Hidronimi motivisani antroponimima

Ovoj kategoriji pripada znatan broj hidronima (37 ili 30%). Glavnim uzrokom frekventnosti ovog tipa smatra se antropocentričko poimanje stvarnosti: odlučujući motiv u imenovanju predstavlja čovjek kao individua ili pripadnik određenog roda, porodice i sl. Za takve hidronime kažemo da su motivisani:

a) ličnim imenima: *Alijin potok, Atipovac, Bojana, Vukešnica, Jovina voda, Jovino vrelo, Markova voda, Mustina voda, Mustina vodica, Milenkova voda, Milenkovo vrelo, Novakova voda, Pavlovo, Reljevac;*

b) (ličnim) nadimcima: *Švrakanova voda, Švrakanovo vrelo;*

c) patronimima (prezimenima): *Bilića potok, Vržina, Vržino vrelo, Danojevića potok, Đugumov potok, Đurića potok, Jelisavčev potok, Kneževića kupalište, Kneževića sedra, Krasića potok, Kukilov potok, Lidžanovica, Popadića potok, Prestašov vir, Prestašov gaz, Rakića brod, Rakića vir, Rakića kupalište, Sikimića potok, Četojevića potok, Flisov potok, Šumanov potok.*

Uočljiva je velika frekventnost hidronima motivisanih patronimima – 22 ili 60% od ukupnog broja hidronima motivisanih antroponimima (o tome je već bilo riječi u strukturalno-semantičkoj analizi).

Etimološka analiza hidronima antroponimskog postanja ukazala bi na prisustvo stranih, nejužnoslovenskih ili neslovenskih, elemenata u onomastikonu Župe. Izvjestan broj hidronima motivisan je ličnim imenima domaćeg muslimanskog stanovništva (*Alijin potok, Atipovac, Mustina voda, Mustina vodica*). Doseljavanje Karavlahi (Cincara) u ove krajeve ostavilo je traga u antroponimiji (patronim *Kukile*), a na taj način, posredno, i u hidronimiji (*Kukilov potok*). Sličan proces desio se nakon kolonizacije Poljaka, Rusina, Čeha, Slovaka i Nijemaca od strane austrougarskih vlasti krajem XIX i početkom XX vijeka. Iz tog doba datiraju hidronimi *Prestašov vir, Prestašov gaz, Flisov potok, Šumanov potok*. Hidronimi *Vržina,*

Vržino (Vržinino) vrelo, Đugumov potok, Lidžanovica svjedoče o naseljavanju hercegovačkih i ličkih migracionih struja jer su motivisani patronimima nadimackog postanja karakterističnim za dinarsku zonu.

Hidronimi motivisani etnonimima

Ovom tipu pripada 7 hidronima (6%). Oni direktno upućuju na prisustvo pojedinih etničkih grupacija (*Kalavrašište, Karavlaški potok, Kaur-ska voda, Ciganska vodica*) ili imigranata iz drugih oblasti (*Ercegovačka rijeka*). Dva hidronima, *Amerikančevo vrelo* i *njemčeve bare*, izvedeni su od pseudoetnonima *Amerikanac* (povratnik iz Amerike) odnosno *njemac Nijemac* (nadimak jednog gluhoonijemog Poljaka).

Hidronimi motivisani antroponimima i etnonimima relativno su novijeg postanja zbog recentnosti naseljavanja ovog terena. Stariji sloj hidronima ima veoma malo predstavnika; osim toga, neki hidronimi, naročito oni nejasnog postanja, ne mogu se pouzdano vremenski locirati (*Duler*).

Hidronimi motivisani ljudskom djelatnošću

Nastanak ove kategorije hidronima motivisan je:

a) nazivima zanimanja (*Ajdučka voda, Berberov most, Lovački potok, Saračevac*). U pojedinim primjerima teško je odrediti da li je motivna riječ, nomen agentis, apelativnog ili patronimičkog karaktera.

b) pripremom zemljišta za obradu i gajenjem poljoprivrednih kultura (*Vinogradina, Paljevica, Potrevisa, Tikvenjak*). Treba istaći da su neki od navedenih hidronima primarno funkcionisali kao toponimi te da se, prema tome, mogu svrstati i u kategoriju hidronima motivisanih toponimima.

Hidronimi motivisani osobinama vodenih objekata ili okolnog terena

Radi se o veoma brojnoj i heterogenoj grupi hidronima (30 ili 25%) koji su nastajali u različitim procesima imenovanja. Ne ulazeći u detaljno razmatranje tih procesa, možemo govoriti o specifičnim karakteristikama vodenih objekata odnosno njihovog neposrednog okruženja kao o motivima za nastanak ove hidronimske kategorije. Ovdje spadaju: *Bezimeni potok, Buban, Bukova voda, Velika rijeka, Vilenac, Vretenac, Grbava, Grotska rijeka, Duboki potok, Zavlačak, Zajednička rijeka, Zvečak, Jelovac, Jovovac, Kamenica, Kraviji potok, Lada, Mala rijeka, Muljavica, Muljarica, Ostruge, Sastavci, Skakavac, Sokolac, Studenac, Turija, Crvenac, Crkvena, Crni potok, Čapljak*.

Hidronimi motivisani toponimima ili drugim hidronimima

Ova kategorija sadrži 13 hidronima (10%), od kojih se jedan (*Vinogradina*) svrstava i u kategoriju onima motivisanih ljudskom djelatnošću. Ostali hidronimi ove grupe su: *Golubovačka rijeka, Grabovački potok, Je-*

zero Krndija, Kremenjak, Kriva (toponimska elipsa od *Kriva gora*), *Slatinski potok*, *Sobanjska rijeka*, *Turjanica*, *Tutnjevačko vrelo*, *Cetinac*, *Cetinjac*, *Crkvenički potok*. Dijahronijska pojava supstitucije hidronima uslovlila je razvoj onima *Turjanic* od starijeg oblika *Turija* (zajednička osnova je slovenski zoapelativ *tur* – govedo). Logično je pretpostaviti da je takvih slučajeva bilo još.

Hidronimi motivisani geografskim apelativima

O ovim hidronimima i razlogu njihovog nastanka bilo je govora u strukturalnom dijelu analize. Ima ih ukupno 10 (8%), a to su: *Bare*, *Barica*, *Vrela*, *Ilidža*, *Jezera*, *Jezero*, *Kanal*, *Rijeka*, *Rječica*, *Slatina*.

Hidronimi nejasne motivacije

Ova grupa hidronima sadrži primjere neprozirne strukture (*Gumjera*, *Duler*) i makrohidronim *Vrbas*. O tvorbeno-semantičkim aspektima ovih naziva govorimo isključivo u vidu pretpostavki.

Vrbas, ime jedne od najznačajnijih desnih pritoka Save, zabilježio je Plinije, i to u obliku *Urpanus/Urbanus*. Ono što se čini izvjesnim jeste da se u osnovi ovog hidronima nalazi predslovenski korijen **uer-/uor-* sa značenjem *voda*, *vлага* (Павловић 1994: 191). U prilog ovom tvrđenju ide i mišljenje D. Vujičića o tome da nazivi riječnih tokova dužih od 50 kilometara na balkanskom tlu gotovo uvijek čuvaju predslovenski supstrat u svojim osnovama (Vujičić 1982). Međutim, Nikolaj Trubačev (1996: 24-25) suprotstavlja se dominantnoj teoriji o neslovenskom porijeklu ovog naziva dovodeći ga u vezu sa fitoapelativom *vrba*. On smatra da današnji oblik *Vrbas* predstavlja ostatak starog lokativa množine sa značenjem *među vrbama*.

Gumjera je hidronim čije smo porijeklo uspjeli dovesti u vezu jedino sa toponimom *Gummersbach* u Vestfaliji (Njemačka). Moguće objašnjenje za ovako daleku prostornu vezu dvaju sličnih naziva nalazi se u činjenici da su se njemački kolonisti doseljavali u Župu upravo iz Vestfalije.

Hidronim *Duler* ostaje za nas potpuno nerazjašnjen. Nema čak ni indicija o tome iz kojeg jezika vodi porijeklo.

Zaključak

Izvršena je semantičko-strukturalna i motivaciona analiza 118 hidronima sa područja laktaške Župe. Podjela hidronima na jednočlane i dvočlane pokazala je da postoje tri tvorbeni modela: prosti i izvedeni hidronimi te imeničke sintagme. Prosti hidronimi su geografski apelativi preneseni u hidronimijsku sferu (*Jezero*); izvedeni (*Paljevica*) nastaju sufiksacijom (najproduktivniji sufixi su *-ac* i *-ica*) ili promjenom akcenta

osnovne riječi, a od dvočlanih su najzastupljeniji hidronimi tipa posesivni genitiv patronima + apelativ (*Đurića potok*).

U drugom dijelu analize razmatrana je motivacija hidronima. njihov nastanak je u najvećoj mjeri (preko 30%) motivisan antroponimima, naročito patronimima (*Đugumov potok*), što govori o intenzivnom naseljavanju ovog prostora na prelazu iz XIX u XX vijek. Funkcija antroponimskih hidronima jeste olakšavanje prostorne orijentacije preko isticanja svojinskih odnosa. Značajan procenat hidronima (25%) motivisan je i specifičnim osobinama vodenog objekta i/ili njegovog neposrednog okruženja (*Vretenac*). Pored većine semantički prozirnih hidronima, javljaju se primjeri nedovoljno jasnog ili neprozirnog postanja (*Gumjera, Duler*).

Informatori

Batinar Željko (1963), Raičevci
Batinar Rade (1932), Raičevci
Batinar Slavka (1937), Raičevci
Jungić Živko (1951), Papažani
Jungić Rajko (1929), Papažani
Radman Rosa (1940), Šeškovci
Radman Slavko (1938), Šeškovci
Crnogaća Đorđo (1925), Dovići

Izvori

Generalna direkcija voda. 1928. *Popis vodenih tokova Kraljevine SHS*. Sarajevo: Državna štamparija.
Katastarski ured. 1954. *Katastarske knjige za sela: Šeškovci, Kriškovci, Papažani, Gumjera*. Laktaši.
Vojnogeografski institut. 1982. *Banjaluka 2 – topografska karta 1:50000*. Beograd.

Literatura

Atlas svijeta. 1966. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.
Дрљача, Д. 1985. *Колонизација и животи Пољака у јужнословенским земљама*. Београд: САНУ.
Филиповић, М. С. 1951. Цинцари у Босни. *Зборник радова етнографског института*, 2: 53-128. Београд: САН.
Грковић, М. 1977. *Речник личних имена код Срба*. Београд: Вук Караџић.
Маринковић, Ј. 1990. Микротопонимија Врања и околине. *Ономастолошки прилози*, X: 67-174. Београд: САНУ.
Марић, Ђ., Маријанас, З. 1996. *Banja Laktaši*. Laktaši: ODP Banja Laktaši.

Павловић, З. 1994. *Хидронимски сисџем слива Јужне Мораве*. Београд: САНУ.

РСАНУ. Београд: САНУ

Šimunović, P. 1972. *Торонимија отока Брача*. Supetar.

Šamić, M. 1968. *Kako nastaje naučno djelo*. Sarajevo: Svjetlost.

Škaljić, A. 1989. *Rječnik turcizama*. Sarajevo: Svjetlost.

Шћепановић, М. 1997. *Именослов ваљевске Пејњице*. Београд-Ваљево: САНУ-ИС Петница.

Толсто , Н. И. 1980. *Обзор оцвевејов на анкешу об ономасцйических ареалах*. Москва: Наука.

Трубачев, Н. О. 1996. *Slavica Danubiana continuata*. Белград: Србски лексикограф.

Vujičić, D. 1982. *Hidronimi u lijevom slivu Drine*. Sarajevo: ANUBiH.

Jasna Davidović

Hydronymy of Laktaška Župa (Bosanska Krajina)

A semantical-structural and motivational analysis was performed on the corpus of 118 hydronyms from the region of Laktaška Župa. According to the structure of hydronyms the corpus was divided into two groups – one of hydronyms consisting of a single lexical item, the other of hydronyms consisting of two items. Three word formation models were observed: simple, derivative and having the structure of a noun phrase – the latter being the most productive. Concerning motivation the most frequent hydronyms were derived from anthroponyms, especially patronyms. Their primary function is to facilitate the spatial orientation by emphasizing property relations.

A vast amount of hydronyms is motivated by certain characteristics of corresponding bodies of water and the surrounding grounds. The paper is accompanied with an index of hydronyms..

(Translated by: Milica S. Mitić)

Prilog: registar hidronima

Ajdučka voda, a) izvor (?) u srednjem toku *Turjanice*.

b) izvor u slivu *Velike rijeke*.

Alijin potok, potok, lijeva pritoka *Velike rijeke*. Prema riječima informatora, potok je dobio ime prema izvjesnom begu Aliji, koji je živio u čardaku na obližnjem brdu.

Amerikančevo vrelo, izvor u slivu *Velike rijeke*. Ovaj hidronim se vezuje za povratnika iz Amerike, *Amerikanca*, koji se naselio u blizini ovog izvora.

Atipovac, izvor. Naziv potiče od *Atip*, varijante muslimanskog ličnog imena *Atif*. Po predanju, *Turci su tu, na brdima, imali čardak, tu su klanjali i odmarali se za vrijeme putovanja*. Danas ovaj izvor snabdijeva vodom selo Čardačane.

Bare, bara. Nalazi se u zaseoku Sandićima (Mednjaku). Inače, na ovom terenuveoma su česti nazivi tipa *Bara, Bare, Barice* i sl., i to ne samo kao oznake za podbarljivo zemljište nego i kao nazivi privatnih šumskih kompleksa, obradivih parcela itd.

Barica, živo blato. Pripada slivnom području *Gumjere*. Stalno je natopljeno vodom iz podzemnih vrela.

Berberov most, potok. Izvire iz Rašića kose (selo Milosavci) i ulijeva se direktno u *Vrbas* u zaseoku Šerajima. Na ovom potoku sagrađen je most, pored kojeg je, po kazivanju informatora, živio neki Poljak, po zanimanju berberin. Stoga odrednicu *Berberov* ne treba izvoditi od prezimena nego od naziva zanimanja.

Bezimeni potok, potok, desna pritoka *Crkvene*. Izvire i jednim dijelom protiče ispod Radonjića brda. Kvalifikativ *bezimeni* vremenom je toliko ušao u upotrebu da je stekao funkciju samostalnog hidronima.

Bilića potok, potok. Veoma kratak vodeni tok. Zajedno sa *Ćetojevića potokom* obrazuje tzv. *Sastavke*, zajednički potok, koji je desna pritoka *Gumjere*.

Bojana, potok u srednjem toku *Turjanice*. Izvire u selu Devetinama, a u *Turjanicu* se uliva s desne strane, naspram *Lidžanovice*. Informator je naziva rječicom.

Buban, a) izvor. Od njege se formira potočić koji se ulijeva u *Zajedničku rijeku* u selu Šeškovcima. Naziv izvora vjerovatno je uveden od onomatopejskog glagola *bubati*.

b) izvor. Lokaciju mu nismo mogli odrediti, ali najvjerovatnije je da nije identičan sa prethodno navedenim istoimenim izvorom.

Bukova voda, izvor i potok. Izvor se nalazi u selu Priječanima, a potok se priključuje *Grabovačkom potoku*, jednom od sastavnica *Slatinskog potoka*.

- Cetinac**, v. *Cetinjac*; potok, desna pritoka *Turjanice*. Protiče zapadnim rubom sela Aleksića. Smatraju ga jednim od najosjetljivijih potoka jer za vrijeme ljetnih suša brzo presahne.
- Cetinjac**, potok. – v. pod *Cetinac*.
- Ciganska vodica**, mali izvor u blizini ciganskog groblja.
- Crkvena**, rječica. Izvire u blizini Prnjavora, kod sela Vijačani. Obuhvata relativno široko slivno područje.
- Crkvenički potok**, potok, desna pritoka *Crkvene*.
- Crni potok**, potok, lijeva pritoka *Gumjere*. Nikad ne presušuje. Prema kazivanju informatora, nazvan je po svom crnom, muljevitom dnu: *Kad su najveće suše, ne možeš da se ne zaglibiš.*
- Crvenac**, izvorište *Slatine*. Naziv je izveden od boje okolnog zemljišta.
- Čapljak**, potok, lijeva pritoka *Gumjere*. Ime dobio po istoimenoj šumi. 20-tak metara od njenog ušća u *Turjanicu*.
- Ćetojevića potok**, potok. Zajedno sa *Bilića potokom* obrazuje *Sastavke*, koji se ulivaju u *Gumjeru*.
- Dabrak**, izvor i potok. Potok polazi iz Đokine poljane i desna je pritoka *Crkvene*.
- Danojevića potok**, potok, lijeva pritoka *Turjanice*. Naziv potiče od zaseoka Danojevići.
- Duboki potok**, potok, lijeva pritoka *Gumjere*. Informator nas obavještava da je na ovom potoku nekada postojala vodenica, pa je njegovo korito namjenski produbljivano kako bi voda mogla da pokreće vodeničko kolo.
- Duler**, potok, lijeva pritoka *Turjanice*. Za uvalu kroz koju protiče vezuje se neko predanje o hajducima.
- Đugumov potok**, potok. Počinje od zaseoka Đugumi i uliva se u *Crkvenu* s desne strane.
- Đurića rijeka**, potok, pritoka *Turjanice*.
- Ercegovačka rijeka**, potok. Uliva se u *Slatinski potok* na 30-tak metara od njegovog ušća u *Slatinu*.
- Flisov potok**, potok, lijeva pritoka *Gumjere*. Protiče ispod brda Flisovac. Oba naziva potiču od poljskog prezimena *Flis*. Inače, poljski kolonisti su ovdje predstavljali etničku većinu sve do 1948. godine.
- Gakovica**, izvor *Slatine*. Izvire ispod istoimenog brda. Geogr. apelativ *krndija* označava uzvišenje ili vrh koje predstavlja razmeđu između različitih konfiguracija tla.
- Golubovačka rijeka**, potok.
- Grabovački potok**, potok. Jedna od sastavnica *Slatinskog potoka*.
- Grbava**, potok (i izvor?). Smatra se jednim od izvora *Turjanice* iako je to, zapravo, izvorište istoimenog potoka koji je lijeva pritoka *Turjanice*. U svakom slučaju, *Grbava* je jedan od snažnijih izvora (*Nakon njega, Turjanica ne presušuje.*)

- Grotska rijeka**, potok u Šeškovcima. Uliva se u *Zajedničku rijeku* (v. pod Velika i Mala rijeka) kod šeškovačkog groblja.
- Gumjera**, potok (rječica). Izvire ispod vrha Oštra glava i u svom relativno kratkom toku prima dosta pritoka. Protiče kroz sela Lipice, Gumjera i Papažani.
- Ilidža**, termalni izvor u slivnom području *Turjanice*. *Tu se da izrovati keramike i cigle*. Ovaj iskaz informatora ukazuje na mogućnost postojanja arheoloških nalaza na ovom lokalitetu.
- Jelisavčev potok**, potok, desna pritoka *Gumjere*. Protiče ispod brda Jelisavčeva kosa.
- Jelovac**, potok, desna (lijeva?) pritoka *Turjanice*.
- Jezera**, *obična bara koja malo otječe; ima trave i zukve*. Pretpostavlja se da ova bara potiče od podzemnih voda ili se zahvaljujući njima održava.
- Jezero Krndija**, prirodno sakupljalište vode u selu Devetinama. Sastoji se od nekoliko snažnih izvora.
- Jezero**, jaruga promjera 15-20 metara povremeno ispunjena vodom.
- Jovina voda**, v. *Jovino vrelo*, izvor i potok. Prema tvrđenju informatora, izvor daje veoma kvalitetnu vodu. Potok se uliva u *Grotsku rijeku*.
- Jovino vrelo**, izvor. – v. pod *Jovina voda*.
- Jovovac**, izvor u Boškovićima. Vodom sa ovog izvora snabdijeva se nekoliko kuća u selu, a od njega polazi i manji potok.
- Kalavrašište**, potok, desna pritoka *Lidžanovice*. Pored ovog potocića Kalavrasi (= Karavlasli) su palili drveni ugalj, ćumur, i izrađivali predmete od drveta.
- Kamenica**, potok, izvire iz Crnog vrha. *To je najživlja pritoka Turjanice*. Dno ovog potoka je prekriveno kamenom i šljunkom, po čemu je i dobio ime.
- Kanal**, napušteno korito *Turjanice* kod Ljubatovaca.
- Karavlaški potok**, potok. Izvire ispod Bijelića glavice i lijeva je pritoka *Gumjere*. Na obalama ovog potoka takođe su živjeli Karavlasli.
- Kauraska voda**, manji izvor na kojem su Karavlasli pili vodu. (Informator poistovjećuje Karavlahe sa Kaurima. Međutim, nejasno je na koju se etničku grupaciju odnosi ovaj posljednji termin.)
- Kneževića kupalište**, proširenje u koritu potoka (nije utvrđeno kojeg). Ovaj dio potoka pripada imanju porodice Knežević u selu Dovićima.
- Kneževića sedra**, gaz (prelaz) udaljen nekoliko metara od *Kneževića kupališta*.
- Kovačev potok**, potok. Nije utvrđeno da li ovaj naziv potiče od patronima ili od nomen agentis-a.
- Krasića potok**, potok u slivu *Turjanice*.
- Kraviji potok**, potok, prva desna pritoka *Vukešnice*.
- Kremenjak**, izvor i potok. Izvor se nalazi ispod istoimenog brda, a potok se uliva u *Bojanu* s lijeve strane, u selu Aleksići.

Kriva, izvor i potok u slivu *Velike rijeke*.

Krivaja, potok koji teče granicom između laktaške i srbačke opštine. Uliva se u *Savicu*, pritoku *Povelića*, koji utiče u *Vrbas*. Ktetik *ercegovnačka* ukazuje na porijeklo jedne od migracionih struja koje su u prošlosti naselile ovo područje.

Kukilov potok, potok, desna pritoka *Gumjere*; izvire podno brda Kukilovac. Naziv je izveden od karavlaškog prezimena *Kukile*.

Lađa, potok. Nije poznato kako je nastalo ovo metaforičko ime.

Lidžanovica, snažna ali kratka rječica, lijeva pritoka *Turjanice*. Njeno ime može se dovesti u vezu s Ličanima koji su se naselili na njenim obalama.

Lovački potok, potok; sa *Slatinskim potokom* obrazuje *Slatinu*.

Mašeti brijeg, potok.

Mala rijeka, potok. – v. pod *Velika rijeka*.

Markova voda, izvor i potok.

Milenkova voda, v. *Milenkovo vrelo*, izvor čija se otoka uliva u *Veliku rijeku*.

Milenkovo vrelo, izvor. – v. pod *Milenkova voda*.

Muljarica, v. pod *Muljavica*.

Muljavica, v. *Muljarica*; ime *Turjanice* do ušća *Kamenice*. Ovaj hidronim motivisan je izgledom riječnog dna: ono je muljevito sve do mjesta gdje *Kamenica* nanosi šljunak i kamen.

Mustina voda, v. *Mustina vodica*; jak izvor od kojeg polazi potok, pritoka *Velike rijeke*. Izvor je nazvan po Romu Musti (Beganoviću), koji je živio u njegovoj blizini.

Mustina vodica, izvor i potok. – v. pod *Mustina voda*.

NJemčeve bare, izvor i potok u slivu *Gumjere*. Po predanju, tu je živio gluhonijem Poljak koga su u selu zvali *nijemac*.

Novakova voda, izvor i potok u slivu *Potrevice*.

Ostruge, izvor. *Ostruga* je lokalizam sa značenjem *kupina*. Ovakvih tvorevina ima više u srednjem i donjem toku *Turjanice*, gdje zbog brojnih meandara slabi brzina vodenog toka.

Paljevica, potok. Uliva se u *Kamenicu* s lijeve strane, pored zaseoka Batinari. Nazvan je po tome što protiče ispod *paljevina* tj. iskrčenih dijelova šume.

Pavlovo, izvor u slivu *Velike rijeke*. Pojam *vinogradina* primarno označava stanište divlje loze ili padinu brda zasađenu vinogradima.

Popadića potok, v. *Tikvenjak*; potok. Izvire s desne strane Popadića brda i uliva se direktno u *Vrbas*.

Potok Gumjera, naziv za *Gumjeru*.

Potrevice, izvor i rječica. – v. pod *Vinogradina*.

Prestašov gaz, gaz (prelaz). – v. pod *Prestašov vir*.

- Prestašov vir**, vir nazvan po Rusinu Prestašu. Na ovom području još uvijek žive Rusini, ali su – poput ostalih etničkih grupa na ovom području – asimilovani od strane većinskog srpskog stanovništva.
- Rakića brod**, gaz (prelaz). *Brod* u govoru ovdašnjeg stanovništva ima značenje *ostrvce*, *sprud*.
- Rakića kupalište**, proširenje u koritu potoka 20 metara nizvodno od *Rakića vira*.
- Rakića vir**, vir. Nije utvrđeno kojem potoku pripada (isto važi za prethodne tri odrednice).
- Rakovac**, potok, desna pritoka *Gumjere*. Po riječima informatora, u ovom potoku je nekad bilo mnogo riječnih rakova. U katastarskim knjigama ovaj potok se vodi pod imenom *Rakovac Gumjera*.
- Reljevac**, izvor *Turjanice*. Nalazi se ispod brda Reljevo. I hidronim i oronim izvedeni su od muškog ličnog imena *Relja*.
- Rijeka Gumjera**, jedan od naziva za *Gumjeru*. Informator ga upotrebljava kada govori o pritokama ovog potoka. Spomenuti naziv se sreće i u katastarskim knjigama.
- Rijeka**, a) potok koji zajedno sa *Vrelima* formira zajedničku rječicu, desnu pritoku *Turjanice*.
b) potok-ponornica koji više puta izvire i ponire da bi se, napokon, priključio *Kamenici*.
- Rječica**, potok, desna pritoka *Crkvene*. Izvire na zapadnoj strani Bijelića glavice.
- Rogića potok**, kratak potok u slivu *Turjanice*.
- Saračevac**, najjači izvor u slivu *Velike rijeke*. U vezi sa nastankom ovog naziva postoji slična nedoumica kao u slučaju *Kovačevog potoka*.
- Sastavci**, potocić koji nastaje od *Bilića* i *Ćetojevića potoka* i uliva se u *Gumjeru* s desne strane. Geografski apelativ *sastavci* ustvari je oznaka za karakterističan oblik vodenog toka koji se često javlja na ovom terenu.
- Sikimića potok**, potok, desna pritoka *Crkvene*. Izvire u selu Dru-govićima.
- Skakavac**, a) potok, uliva se u *Turjanicu* s desne strane. v. *Suva rijeka*, potok. Lijeva je pritoka *Kamenice*. Naziv potoka vjerovatno potiče od njegove osobine da *presuši i sav pređe u vrela*. (*Presuši* ovdje znači *ponire*.)
- Slatina**, rječica koja prima veliki broj pritoka i uliva se u *Turjanicu* s lijeve strane. Njeno izvorište nalazi se u blizini poznate banje *Slatina*.
- Slatinski potok**, potok. Obrazuju ga *Grabovački potok* i *Bukova voda*, a sam je pritoka *Slatine*.
- Sobanjska rijeka**, rječica. Sačinjava je znatan broj pritoka koje zauzimaju široki prostor između sela Koljani i Prosjek. *S. rijeka* je desna pritoka *Crkvene*.

- Sokolac**, potok. Informatori ga smatraju nebitnim (*povremena rijeka, površinska voda*).
- Studenac**, a) jedini izvor u selu Dovićima.
b) izvor u slivu *Turjanice*, od kojeg nastaje potok (najvjerojatnije *Jelovac*).
- Suva rijeka**, potok. – v. *Skakavac b*).
- Šumanov potok**, kraći potok, lijeva pritoka *Crkvene*.
- Švrakanova voda**, v. *Švrakanovo vrelo*, izvor od kojeg polazi potocić, desna pritoka *Lidžanovice*. *Švrakan je nadimak jednog Četojevića. On tu živi i danas; tu ima i imanje.*
- Švrakanovo vrelo**, izvor. – v. pod *Švrakanova voda*.
- Tikvenjak**, potok. – v. *Popadića brdo*.
- Turija**, v. *Turjanica*; rijeka. *Moja baba je zvala Turjanicu Turija* (R. Batinar).
- Turjanica**, rijeka. Izvor *Turjanice* je *Reljevac*. Ona zatim protiče kroz veliki broj sela, sve do ušća u *Vrbas*. Gotovo čitavim tokom izliva se i pravi štete, nekad i po nekoliko puta godišnje. Zato su prije nekoliko decenija inicirani projekti za ispravljanje korita *Turjanice*.
- Tutnjevačko vrelo**, izvor na brdu Tutnjevac.
- Velika rijeka**, potok. Zajedno s *Malom rijekom* obrazuje *Zajedničku rijeku*, koja se uliva u *Vrbas*. Pri identifikaciji ovog vodotoka javlja se protivrječnost između podataka na topo-karti i iskaza informatora. Za objekat označen na karti kao *Velika rijeka* informatori tvrde da je to, zapravo, *Mala rijeka* i obrnuto. Moguće objašnjenje ove anomalije nalazi se u činjenici da je pri izradi karte sa *Velika rijeka* označen duži od ova dva toka, a u stvarnosti – tok većeg intenziteta.
- Vilenac**, izvor u slivu *Velike rijeke*. Ime vrela vezuje se za predanje o vilama koje su se okupljale na tom mjestu. Prema drugom tumačenju, koje se čini uvjerljivijim, izvor je dobio ime po osobini da *vileni*(=bjesni).
- Vinogradina**, v. *Potrevica*; izvor i potok. Informator kategorično tvrdi da se ova dva naziva upotrebljavaju za isti objekat. Međutim, na karti nalazimo samo uzvišenje Vinogradina bez neposredne prostorne veze sa *Potrevicom*.
- Vržina**, v. *Vržino vrelo*; izvor. Informatori se ne slažu oko toga da li se potok koji nastaje od ovog izvora uliva u *Turjanicu* ili u *Crkvenu*.
- Vržino vrelo**, izvor. – v. pod *Vržina*.
- Vrbas**, rijeka. Glavni vodeni tok na ovom području, ujedno predstavlja zapadnu granicu laktaške Župe. *Vrbas izvire u dva vrela pod planinom Vranicom u Bosni, utječe u Savu između Bosanske Gradiške i Bosanskog Broda ¼ U donjem toku teče brežuljkastim zemljištem i Lijeve-poljem* (EJLZ 1969).
- Vrela**, potok. Zajedno sa *Rijekom* obrazuje potok koji je desna pritoka *Turjanice*. Ime je dobio po tome što nastaje od više vrela.

Vretenac, izvor.

Vukešnica, potok (rječica). *To je jaka i dugačka rijeka.* Utiče u *Slatinu* na dvadesetak metara od njenog ušća u Turjanicu.

Zajednička rijeka, potok. Čine ga *Velika* i *Mala rijeka* uz još nekoliko manjih tokova. Uliva se direktno u *Vrbas*.

Zavlačak, napušteni dio riječnog korita. Za vrijeme proljetnih i jesenjih bujica ispunjen je vodom koja se pri normalnom vodostaju povlači u novo korito.

Zvečak, izvor podno brda Crni vrh.

